

УДК 349.3:349.2:331

ПРАЦЯ ЗАСУДЖЕНИХ ЯК ПРАВО ЧИ ОBOB'ЯЗОК В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Лариса ШУМНА,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

Катерина ДЕНИСЕНКО,

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

Владислав ОЛІЙНИК,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

Антон СІКУН,

аспірант кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права
Академії Державної пенітенціарної служби

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюється вирішення питання щодо того, чи є праця правом або все ж таки обов'язком засуджених. У 2014 році були зроблені перші рішучі кроки в напрямку зміни праці засуджених з обов'язку на право. На цей час ст. 118 КВК викладена таким чином, що сміливо можна ствердити, що праця засуджених є як їх правом, так і їх обов'язком. Взагалі автор поділяє працю засуджених на 3 види: 1. Оплачувана праця як конституційне право засудженого. 2. Обов'язкова праця засуджених, які мають заборгованість за виконавчими документами до погашення такої заборгованості. 3. Неоплачувана праця з благоустрою установи.

Ключові слова: праця, праця засуджених, право на працю, обов'язкова праця, права та обов'язки засуджених.

LABOR OF CONVICTS AS THE RIGHT AND THE OBLIGATION IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL AND NATIONAL LEGISLATION

Larysa SHUMNA,

Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law
of the Academy of the State Penitentiary Service

Kateryna DENYSENKO,

Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law,
Constitutional Law of the Academy of the State Penitentiary Service

Vladyslav OLIINYK,

Candidate of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law
of the Academy of the State Penitentiary Service

Anton SIKUN,

Postgraduate Student of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law of the Academy of the
State Penitentiary Service

SUMMARY

This article covers the question of whether labor is a right or yet an obligation of convicts. Only in 2014 the first decisive steps in the direction of changing the labor of the convicted prisoners from their obligation into their right were taken. Nowadays the article 118 of the Criminal-Executive Code is set out in such a way that it can be safely claimed that labor of convicts is both their right and their obligation. Generally, the author divides the labor of the convicts into 3 types: 1. Paid labor as a constitutional right of a convicted person. 2. Compulsory labor of convicts who have debts under executive documents. 3. Unpaid labor for the construction works (improvement) of an institution.

Key words: labor, work of convicts, right to work, compulsory labor, rights and duties of convicts.

Постановка проблеми. Виправлення засуджених та трудова діяльність завжди були пов'язані між собою поняттями. Ще за радянських часів установи виконання покарань називались виправно-трудовами таборами, або виправно-трудовами колоніями. Отже, труд був закладений, як основа виправлення осіб, які були поміщені до місць позбавлення волі. Навіть зараз суспільно корисна праця є одним з основних засобів виправлення і самореалізації засуджених, про що зазначено у ч. 3 ст. 6 Кримінально-виконавчого кодексу України. За останні роки пенітенціарна система зазнала значних реформ, не виключенням стало і питання трудової діяльності осіб, які перебувають в установах виконання покарань. В різні періоди тему праці засуджених досліджували такі вчені, як І.Г. Богатирьов, О.О. Бублик, Л.Ю. Величко, Т.А. Денисова, О.М. Джужа, Т.В. Дуюнова, В.В. Жернаков, І.Л. Жук, А.Ф. Зелінський, І.Б. Калініна, О.М. Кревсун, О.В. Лисодєд, О.М. Неживець, М.С. Пузирьов, А.Х. Степанюк, С. О. Стефанов, Ю.М. Ткачевський, С.В. Царюк, І.С. Яковець, М.М. Яцишин та інші. Хоча вищезазначені вчені зробили великий внесок в дослідження цієї теми, але все ж залишаються питання, які потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання. Метою статті є вирішення поставленого питання щодо праці засуджених на сучасному етапі реформування пенітенціарної системи та визначення, чи це є правом чи все ж таки обов'язком засуджених.

Виклад основного матеріалу. Найбільш обговорюваними та резонансними змінами стало прийняття Верховною Радою Закону України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» № 1186-VII 8 квітня 2014 року [1], що значно змінив правовий статус осіб, засуджених до позбавлення волі. Зокрема, було внесено такі зміни: «(35) у частині першій статті 118: слова «повинні працювати» замінити словами «мають право працювати»; слова «залучаються до праці» замінити словами «залучаються до оплачуваної праці», тобто з моменту набрання цим законом чинності обов'язок працювати для засуджених до позбавлення волі став їхнім правом. Це значно відобразилось на порядку та умовах відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк та викликало багато запитань.

Також цікавою стала зміна в статті 118, що відображена в Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених» від 7 вересня 2016 року № 1492-VIII, а саме п. 37: «Праця засуджених до позбавлення волі регулюється законодавством про працю з особливостями, визначеними цим Кодексом», що також своєю чергою викликає деякі питання, про котрі поговоримо пізніше [2].

Необхідно вказати на той момент, що в радянський період інститут праці в країні був побудований на принципі «Хто не працює – той не їсть», що відобразалось у нормі Конституції УРСР 1937 року, а саме в ст. 12 було зазначено, що праця в Українській РСР є обов'язком і справою честі кожного здатного до праці громадянина.

В Українській РСР здійснюється принцип соціалізму «Від кожного за його здібністю, кожному – за його працею» [3].

У трохи зміненому вигляді цей принцип перейшов і до Конституції УРСР 1978 року: Стаття 14. Джерелом зростання суспільного багатства, добробуту народу і кожної радянської людини є вільна від експлуатації праця радянських людей.

Відповідно до принципу соціалізму «Від кожного – за здібностями, кожному – за працею» держава здійснює кон-

троль за мірою праці і споживання. Вона визначає розмір податку на доходи, які підлягають оподаткуванню.

Суспільно корисна праця та її результати визначають становище людини в суспільстві. Держава, поєднуючи матеріальні і моральні стимули, заохочуючи новаторство, творче ставлення до роботи, сприяє перетворенню праці на першу життєву потребу кожної радянської людини [4].

Тобто праця була обов'язковою не тільки для засуджених, а і для всіх громадян загалом. Тому і не дивно, що у Виправно-трудоному кодексі 1970 року в ст. 49 було зазначено, що кожний засуджений повинен працювати. Адміністрація виправно-трудових установ повинна забезпечувати залучення засуджених до суспільно корисної праці з урахуванням їх працездатності та, за можливістю, спеціальності. Засуджені залучаються до праці зазвичай на виробництві цих установ, а в окремих випадках – на контрагентній основі, тобто на державних або інших форм власності підприємствах, за умови забезпечення належної їх охорони та ізоляції [5].

Вже із набуттям статусу незалежної України та затвердженням Конституції України 1996 року в ст. 43 зазначалось, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується.

Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб.

Використання примусової праці забороняється [6].

Це означало, що для всіх громадян України праця вже стала не обов'язком, а їх правом. Однак оскільки нормативно-правові документи в країні розроблялись та вводились в дію поступово, то для прийняття нового кримінально-виконавчого кодексу знадобився певний час, а тому на той момент ще діяв виправно-трудовий кодекс 1970 року, що означало, що праця засуджених є їх обов'язком.

Хоча прийняття у 2003 році нового Кримінально-виконавчого кодексу докорінно не змінило цю норму, оскільки у першій редакції цього нормативного правового акту було зазначено, що засуджені до позбавлення волі **повинні працювати** в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії. Засуджені залучаються до суспільно корисної праці з урахуванням наявних виробничих потужностей, зважаючи при цьому на стать, вік, працездатність, стан здоров'я і спеціальність. Засуджені залучаються до праці зазвичай на підприємствах, у майстернях колоній, а також на державних або інших форм власності підприємствах за умови забезпечення їх належної охорони та ізоляції [7]. Що означало, що праця продовжувала бути обов'язком засуджених.

Істотно змінили поняття про працю засуджених вищевказані певні корективи, внесені до Кримінально-виконавчого кодексу у 2014 році, згідно з яким обов'язок працювати осіб, які тримаються в установах виконання покарань, було замінено на їх право. Хоча, на думку автора статті, ці зміни були зроблені поспішно, особливо щодо осіб, які мали заборгованість за виконавчими документами, що своєю чергою позбавляло право на створення економічних передумов для посилення захисту права дитини на належне утримання, а тому вони в подальшому зазнавали певних змін. На цей час ст. 118 КВК викладена із певними уточненнями, які були прийняті в 2018 році, і має такий зміст: «...засуджені до позбавлення волі мають право працювати. Праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою – підприємцем або юридичною

особою, для яких засуджені здійснюють виконання робіт чи надання послуг.

Такі договори погоджуються адміністрацією колонії та повинні містити порядок їх виконання. Адміністрація зобов'язана створювати умови для праці засуджених за договорами цивільно-правового характеру та трудовими договорами.

2. Засуджені до позбавлення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості» [8].

Отже, в частині другій вищевказаної статті вживається поняття «зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії», що суперечить одразу двом нормам конституційних прав, а саме право на працю та право на вільний вибір праці, що зазначені в ст. 43 Конституції України.

Також необхідно звернути увагу на ч. 2 ст. 43 Конституції України, де вказано, що «не вважається примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, а також робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншим рішенням суду» [6], а також на Конвенцію МОП про примусову чи обов'язкову працю № 29 1930 року та ратифікованою Україною ще в 1956 році, де зазначено в ст. 2, що в розумінні цієї Конвенції термін примусова чи обов'язкова праця означає будь-яку роботу чи службу, що її вимагають від якої-небудь особи під загрозою якогось покарання і для якої ця особа не запропонувала добровільно своїх послуг.

Проте термін примусова чи обов'язкова праця в розумінні цієї Конвенції не включає в себе: с) будь-яку роботу чи службу, що її вимагають від якої-небудь особи внаслідок вироку, винесеного рішенням судового органу, за умови, що ця робота чи служба виконуватиметься під наглядом і контролем державних властей і що зазначена особа не буде віддана або передана в розпорядження приватних осіб, компаній чи товариств [9].

Однак слід розуміти, що обов'язок засудженого до позбавлення волі працювати під час відбуття покарання безпосередньо у вироку суду не встановлюється. Тобто суд виносить рішення лише про позбавлення волі особи, що скоїла злочин. Таке тлумачення більше підходить до інших видів покарання, які не пов'язані із позбавленням волі, наприклад, громадські роботи, де саме судом вказано, що особа зобов'язана працювати.

Отже, пропонуємо ч. 2 ст. 118 доповнити наступними словами: «За рішенням суду засуджені до позбавлення волі, які мають заборгованість за виконавчими документами, зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії, до погашення такої заборгованості з обов'язковим укладанням договору цивільно-правового характеру або трудового договору». Тоді ця норма буде відповідати як мінімум вищевказаній Конвенції МОП і частково конституційним нормам. Проблемним же питанням залишається вільний вибір праці. Але це питання не вирішене не тільки для осіб, які зобов'язані працювати, а і для осіб, які мають бажання працювати, але за умов того, що адміністрація колонії не може надати широкий вибір для працевлаштування, засуджена особа не повною мірою може реалізувати цю норму.

Отже, праця засуджених є їхнім правом чи обов'язком?

Враховуючи вищевикладене, впевнено можна сказати, що праця є як правом так і обов'язком засуджених.

Також необхідно звернути увагу, що в ст. 107 КВК, де вказані права і обов'язки засуджених до позбавлення волі, в п. 3 ч. 1 зазначено, що засуджені, які відбувають пока-

рання у виді позбавлення волі, мають право в порядку, встановленому цим Кодексом і нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України, брати участь у трудовій діяльності. А ось в ч. 3 цієї ж статті, де зазначені обов'язки засуджених, не зазначено про те, що вони повинні працювати, а тому пропонуємо ч. 3 ст. 107 КВК України доповнити таким пунктом:

«За рішенням суду засуджені зобов'язані працювати у випадку, передбаченому ч. 2 ст. 118 цього Кодексу».

Необхідно виділити той факт, що на цей час праця в'язнів є низькомотивованою. Станом на 01.01.2019 року в установах УВП Утримується 55 078, із них працездатних осіб – 22 904, а працевлаштованих тільки – 8 113, що у відсотковому відношенні складає: працездатних від загальної кількості – 35,4%, а від працевлаштованих – 14,7%. Цьому сприяють різні чинники, які склалися на цей час. Головним із них є низька заробітна плата, що зовсім не мотивує засуджених працювати іноді на важких роботах. Середня зарплата у засуджених становить 1 865 гривень, при тому, що станом на 1 січня 2019 року мінімальна заробітна плата становить 4 173 гривень, а прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць з 1 січня 2019 року становить 1 853 гривні [10]. Як бачимо, середня заробітна плата ледь дотягує до прожиткового мінімуму, але така ситуація далеко не в усіх виправних установах. Як показує практика, через неналежний контроль, певну заляканість засуджених та незнання своїх прав та обов'язків з боку осіб, що утримуються в установах виконання покарань, основною винагородою за працю залишаються чай та цигарки. Із багатьма не укладаються трудові договори чи договори цивільно-правового характеру, порушується техніка безпеки як з боку адміністрації, так і з боку самих засуджених, відсутній облік часу відпрацьованих годин, що призводить до того, що особи можуть працювати по 10–12 годин, а також наявні приховані факти виробничого травматизму та ще багато інших порушень трудового законодавства. Це все свідчить про те, що присутній той факт, що в деяких установах виконання покарань засуджені використовуються як дешева робоча сила або навіть як раби задля наживи певного кола осіб із числа адміністрації установ, що своєю чергою суперечить п. 8 ч. 26 Рекомендації № R (2006) 2 «Європейські пенітенціарні правила», де зазначено, що хоча одержання фінансового прибутку від діяльності підприємств у виправних установах може бути корисним з огляду на підвищення стандартів, а також якості та доцільності професійної підготовки, проте інтереси ув'язнених не мусять підпорядковуватися цій меті [11].

Все ж такі праця засуджених, без різниці, чи це є правом, чи обов'язком, повинна оплачуватись, мають надаватись безпечні умови праці, та вона має бути максимальною корисною та використовуватись передусім як виховний вплив на засудженого та бути одним із засобів його виправлення, щоб після звільнення засуджена особа змогла використати набуті навички та спеціальність, яку він отримав під час перебування в установі виконання покарань, після звільнення. Що значною мірою зможе зменшити відсоток скоєння нових злочинів після звільнення, оскільки особа буде мати роботу та заробляти собі на життя, не примушуючи себе йти на новий злочин.

Доречною є думка французького вченого Гонзаг Рамбо, який не вважає, що робота у в'язниці сприяє реінтеграції: «Досвід показує, що немає ніякого зв'язку між роботою у в'язниці і реінтеграцією по виходу з в'язниці. Якщо пропонують важку роботу та ще і погано оплачувану, без трудового договору, то навряд чи який-небудь ув'язнений скаже, що вона йому дуже до душі. Ув'язнення в сьогоднішній Франції – це найважче покарання:

позбавляти когось можливості вільно пересуватися – це жахливо. Не можна до цього покарання додавати ще й інше покарання: піддаватися експлуатації, працювати в поганих умовах, отримувати гроші і навіть не знати, на кого ти працюєш [12, с. 54–55].

Також можна виділити ще один вид праці засуджених, який вказаний в ч. 5 ст. 118 КВК, де зазначено, що засуджені можуть залучатися без оплати праці лише до робіт з благоустрою колоній і прилеглих до них територій, а також поліпшення житлово-побутових умов засуджених або до допоміжних робіт із забезпечення колоній продовольством.

До цих робіт засуджені залучаються в порядку чергово-сті, в неробочий час і не більш як на дві години на день [8].

З одного боку, це нормальна позиція для категорій осіб, які не мають бажання працювати. Таким чином вони хоча б проходять певну трудову адаптацію, та виконують один із засобів виправлення засуджених, який полягає у суспільно-корисній праці. Однак реалії пенітенціарних установ демонструють іноді зовсім іншу практику.

По-перше, як вказується в нормі статті, засуджені залучаються «в неробочий час і не більш як на дві години на день» [8], тому трапляються випадки, коли засуджених залучають у їх вільний час, що частіше всього і становить 2 години на день, що своєю чергою суперечить п. 12 ч. 1 ст. 107 КВК України, де зазначено, що засуджені, які відбувають покарання у виді позбавлення волі, мають право в порядку, встановленому цим Кодексом і нормативно-правовими актами Міністерства юстиції України, розпоряджатися вільним часом, який відведений розпорядком дня, не порушуючи при цьому правил поведінки [8].

По-друге, такий вид праці, як показує практика, іноді використовується як метод покарання до деяких засуджених і не переслідує за собою мету трудового виховання. Хоча це суперечить міжнародним стандартам, а саме ч. 1 п. 28 Мінімальних стандартних правил поводження з в'язнями 1955 року, де зазначено, що в'язнів не слід карати в дисциплінарному порядку роботою з обслуговування самого закладу [13].

Необхідно наголосити, що стан справ із залученням засуджених до безоплатних робіт є найгіршим, фактично така практика триває і виконує функцію карального елементу та має характер цькування. Періодичність вимог «виконати роботи з благоустрою» взагалі викликає сумніви в існуванні якогось сталого графіку та дотримання вимог КВК України [14]. Як негативний аспект слід відмітити те, що єдиною формою «соціально-виховної та психологічної роботи» у випадках відмов від робіт, зокрема з благоустрою, було та залишається повторне «роз'яснення положень ст. ст. 107, 132, 133 КВК України та ст. 391 КК України про те, що відмова в'язня від виконання законних вимог адміністрації установи тягне за собою кримінальну відповідальність, передбачену ст. 391 КК України».

Нормами кримінально-виконавчого законодавства не визначені юридичні наслідки виконання обов'язку засуджених працювати без оплати праці, тобто відсутні законодавчо закріплені стимули, що заохочують участь засуджених в роботах без оплати праці, і тільки невиконання цього обов'язку може потягнути для засудженого застосування заходів дисциплінарного стягнення [15].

Кримінально-виконавче законодавство України залишає багатий простір для зловживань з боку адміністрації кримінально-виконавчих установ щодо прав засуджених на працю та на достойний рівень її оплати. Практика виконання покарань підтверджує цю тезу. В колоніях непоодинокі випадки незаконного маніпулювання з працею засуджених. Зокрема, прикриваючись декларативними заявами про те, що праця визнається засобом виправ-

лення і ресоціалізації, а головна її мета – виховний вплив на засуджених, посилюючись на безумовне дотримання міжнародних рекомендацій у цій сфері, персонал органів і установ виконання покарань надає перевагу «працевикористанню» засуджених перед їх «трудоим вихованням». Прикладом можуть бути випадки, коли документальне оформлення праці засуджених не відповідає реальним обставинам [16].

Отже, незважаючи на новачі законодавства щодо праці засуджених в частині обов'язковості її визнання як конституційного права, праця все одно залишається одним з основних засобів впливу на засудженого. Головний наслідок наведених подвійних стандартів значення праці – це негативне ставлення до праці самих засуджених, її сприйняття як елементу покарання, невинного примусу, що зводить нанівець виховну роль цієї діяльності. Негативні наслідки викривленого ставлення до праці засуджених, її важливість пояснюється тим, що праця у місцях позбавлення не орієнтована на те, щоб засудженим сприймав її позитивно, а винагорода за працю не поставлена у залежність від економічних показників, таких як кількість та якість виробленого. А відповідно до цього праця й не має того виправного ефекту, який на неї покладається законодавством [15].

Висновки. Підсумовуючі вищевикладене, можна з упевненістю ствердити, що на сучасному етапі праця засуджених є як їх правом, так і їх обов'язком. Працю засуджених можна розділити на 3 категорії:

1. Оплачувана праця як конституційне право засудженого. Хоча і є багато проблемних питань, але ми бачимо, що для переходу від обов'язкової, часто не оплачуваної, рабської праці до оплачуваної, за згодою та бажанням засудженого, трудової діяльності знадобилось багато років, а тому врегулювання вищевказаних питань потребує більш детального дослідження.

2. Обов'язкова праця засуджених, які мають заборгованість за виконавчими документами до погашення такої заборгованості. Цей вид праці має місце бути, але з певними змінами до законодавства, оскільки зараз ця норма суперечить конституційним та міжнародним правам, тому що робота чи служба вважається непримусовою та може виконуватись в обов'язковому порядку лише за рішенням суду. Також залишається питання про вільний вибір праці, що гарантовано Конституцією України, але в статті вказується, що засуджені «зобов'язані працювати в місцях і на роботах, які визначаються адміністрацією колонії».

3. Неоплачувана праця з благоустрою установи. Цей вид праці також можна визнати обов'язковою працею, але її необхідно використовувати насамперед як трудову адаптацію та один із засобів виправлення засудженого та ні в якому разі не використовувати як метод дисциплінарного стягнення чи покарання засудженого, оскільки така робота не несе в собі великої користі для засуджених.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів: Закон України від 8. 04. 2014 р. № 1186-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1186-18> (дата звернення: 05.06.2019).

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених: Закон України від 7. 09. 2016 р. № 1492-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1492-19#n270> (дата звернення: 05.06.2019).

3. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 30.01.1937 р. № 30. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001/ed19370130 (дата звернення: 05.06.2019).

4. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20.04.1978 р. № 888-XI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420> (дата звернення: 05.06.2019).

5. Виправно-трудоий кодекс України: Закон України від 23.12.1970. № 3325-VII. *Відомості Верховної Ради*. 1971. № 1. Ст. 6.;

6. Конституція України: станом на 30 вересня 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків : Право, 2016. 82 с.

7. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № ¾ - 207 с. (у редакції від 11.07.2003).

8. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № ¾ - 207 с. (у редакції від 04.11.2018).

9. Про примусову чи обов'язкову працю: Конвенція Міжнародної організації праці від 28.06.1930 р. № 29. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136 (дата звернення 05.06.2019).

10. Про Державний бюджет України на 2019: Закон України від 23.11.2018 р. № 2629-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19> (дата звернення 05.06.2019).

11. Європейські пенітенціарні правила: рекомендація Комітету Міністрів держав-учасниць від 11.01.2006 р. № R(2006)2. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_032/ed20060111 (дата звернення: 03.02.2019).

12. Рамбо Г. Работа в тюрьме – бег на месте. Санкт-Петербург : *Преступление и наказание*. 2010. 55 с.

13. Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження з ув'язненими: від 30 серпня 1955р. № 995-212 URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212 (дата звернення: 29.01.2019).

14. Автухов К.А., Гель А.П., Човган В.О., Яковець І.С. та ін. Дотримання прав людини у пенітенціарній системі України / за заг. ред. М. В. Романова. Харків : ТОВ «Видавництво права людини», 2015. 480 с.

15. Шумна Л.П. Особливості праці засуджених до позбавлення волі: і право, і обов'язок. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. Київ, 2019. № 2. С. 160–167.

16. В'язниця очима в'язня. Дослідження 2017 рік. URL: <http://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/Vjaznycja-ochyma-vjaznia.pdf> (дата звернення: 9.06.2019).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Шумна Лариса Петрівна – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Академії Державної пенітенціарної служби;

Денисенко Катерина Вікторівна – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Академії Державної пенітенціарної служби;

Олійник Владислав Станіславович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Академії Державної пенітенціарної служби;

Сікун Антон Миколайович – аспірант кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Академії Державної пенітенціарної служби

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Shumna Larysa Petrivna – Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law of the Academy of the State Penitentiary Service

lari05@ukr.net

Denyenko Kateryna Viktorivna – Candidate of Sciences in Public Administration, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law of the Academy of the State Penitentiary Service

pkv_25@ukr.net

Oliinyk Vladyslav Stanislavovych – Candidate of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law of the Academy of the State Penitentiary Service

Sikun Anton Mykolaiovych – Postgraduate Student of the Department of Theory and History of State and Law, Constitutional Law of the Academy of the State Penitentiary Service

tonysikun77@gmail.com